

גיליון מס' 186 | בין הזמנים
תשע"ו שנה ד'

גליון זה יוצא בסיוע
ידידינו החשוב
החפץ בעילום שמו
שיראה ברכה והצלחה בכל הענינים

דברי שי"ה

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

עלי שי"ה "המנוחה בצפת"

סיפור שלא פורסם מעולם שמענו מחתנא דבי נשיאה, הגאון רבי שרגא שטינמן שליט"א, ראש ישיבת קהילות יעקב לצעירים בבני ברק.

וכך סיפר: היה זה בשנת תשנ"ב באותם שנים היה מו"ח מרן שר התורה שליט"א נוסע כל שנה לכמה ימים למנוחה בצפת בדירתו של הרב רבי אליעזר ליברמן שליט"א, בשכונת מאור חיים. בחודש אב של אותה שנה הייתי זקוק לשוחח עם מו"ח בנוגע לשידוך שהיה על הפרק עבור אחד מילדינו, והנה כל יום היה טירדא אחרת, וגם היה סביבו אנשים רבים כמו תמיד, וקשה היה לשוחח בנחת. אמרתי, אמתין איפה שיסע צפונה ואז בודאי יהיה יותר שקט.

ואכן, באחד הבקרים נסעתי השכם בבוקר ברכבו של הנהג המסור הר"ר ישעיהו אפשטיין שליט"א, והגענו לתפילת שחרית עם הנץ החמה, התפילה היתה בביתו של הרה"ג רבי ישי מנדל שליט"א, שהיתה לו דירה שהיה נח בה בימי חודש אב, וכמוכן היה ספר תורה כשר ושם התפללנו.

אחרי התפילה שוחחנו בפרטיות והכריע מה שהכריע. מיד לאחר מכן ראיתי שהלך לחדר והחל מיד בכתיבת חידושי תורה, הוא עסק אז בכתיבה של דרך אמונה חלק ג'. לא בזבז רגע. ואגב, הסיבה שהוא נסע לצפת היה בשביל 'לנשום' קצת אויר נקי ונעים שיהיה לו קצת להחליף כוח, ולמעשה, בדירה דאז היה חלון קטן אחד עם אויר בכל הדירה, וסמוך לזה ישב מרן שליט"א...

כעבור כמה שעות מרן שליט"א הודיע להר"ר ישעיהו אפשטיין שהיום לפי חשבון הזמן יש לו מעט פנאי, והוא חושב שכיון שהוא כבר בצפון כדאי יהיה להתפלל על קברם של התנאים הקבורים באזור. וכך עלינו כולנו למירון אצל רבי שמעון בר יוחאי, ואצל רבי יהודה בר אלעאי, ועוד כמה קברים. הוא התפלל בכל קבר כמה רגעים והמשכנו הלאה.

כך היה נראה ימי "נופש" בצילו של מרן שליט"א כפי ששמענו מהגר"ש שליט"א.

מבעה זה אדם

סיפר נין רבינו, באחד הימים פונה אלי רבינו בשאלה, במה אתם עוסקים בישיבה. עניתי - בפרק ארבעה אבות שבמסכת בבא קמא.

- "באיזה דף?"

עניתי, בדף ג' ע"ב בסוגיא של מחלוקת רב ושמואל האם "מבעה" הנזכר במשנה זה שן או אדם.

- "התדע לבאר מדוע סובר רב שמבעה זה אדם?" שאל רבינו. והשבתי - כן, כמוכא בגמרא מן הפסוק אם תבעיון בעיו.

ואז פונה רבינו בחיך ואומר, הנה כי כן שים לב, "אדם" זה רק מי שמבקש, שמתפלל. מי שלא מתפלל לה' אלא הכל אצלו נוסע' בלי תפילה, אינו אדם... (מידידנו הבה"ח מ"ה נ"ו).

על חלצית ואסטרונומיה לקח הרוחני

אל רבינו נכנס השבוע יהודי שעוסק לפרנסתו בתחום המדע והחלל, בין השאר הוא סיפר לרבינו כי תחום זה מתפתח מאוד, וכי קל יותר היום לאנשי המדע להגיע אל הירח, ויש שם הרבה תגליות מעניינות. באומרו זה הוא הוסיף, שרבונו שליט"א יסביר לו מה תועלת יש בדור זה לדעת דברים אלו, ומדוע הקב"ה סובב שתחום זה יתפתח מאוד? האם יש הסבר לכך? שאל האיש.

רבינו השיב לו על אתר: בטח, ישמעו אונך מה שפיך מדבר. אפשר לאדם לעלות ולעלות אפילו עד לירח, זהו גובה אין סופי, מכאן ילמד האדם שבעשייתו עבירה חלילה, יכול הוא לרדת ולרדת עד אין סוף וירש גיהנום רח"ל.

וכמו שאנו רואים כמה אפשר לעלות ולעלות גבוה, כך נזכור כל הזמן גם כמה חלילה עלול האדם לרדת עוד ועוד, וד' יצילנו מכל מכשול.

דבר העורך

בימים כימי בין הזמנים מן הראוי להביא מדברי רבינו שכתב בספרו "אורחות ישר", בחשיבות התפילה: "הנה גודל מעלת התפילה אמרו חז"ל (בתנחומא מקץ סי' ט) שאין לך גדולה מן התפילה... וכחה של תפלה כבר אמרו חז"ל (תנחומא ואתחנן ד') אין הקב"ה פוסל תפלת כל בריה... וביותר יש להשתדל להתפלל בציבור והוא חיוב גמור מדינא כדאי' בגמ' (פסחים מ"ו) שחייב לילך עבור זה לפניו עד ד' מילין או לאחרי עד מיל וכן נפסק בשו"ע... וכ' הפוסקים (עי' מ"ב סי' צ' סק"ז) שאפ' בשביל תורה אסור לבטל תפלה בצבור... גם עיקר המצוה להתפלל בביהכ"נ כמו שאמרו (ברכות ו' א) אין תפילתו של אדם נשמעת אלא בביהכ"נ... ולדבר דברים בטלים בביהכ"נ (אם אינו צרכי מצוה) הוא איסור גמור... וכן דין קביעות מקום בביהכ"נ שחז"ל הפליגו בזה מאד... ואפ' מי שאין מתפלל כותיקין עכ"פ חייב להשכים כפי יכולתו כמו שאמרו (ברכות ח') קדימו וחשיכו לבי כנישתא כי היכי דתורכו חי, ואמרו (בשבת קכ"ז) השכמת ביהמ"ד הוא מהדברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב... ואמרו (באדה"נ פכ"א) שינה של שחרית מוציאה את האדם מן העולם שיכול לעבור זמן קריאת שמע ע"ש והרי זה מעוות לא יוכל לתקון... ובגמ' (ברכות כ"ט) אמרו במערבא לייטי ע"ז וחלילה לזלזל בקללת חז"ל, עכ"ל.

ומסיים רבינו את ספרו "אורחות ישר", וז"ל: "בברכות ח' א' קדימו וחשיכו לבי כנישתא כי היכי דתורכו חי. וקדימו היינו לבא לפני התפילה וחשיכו היינו שלא לצאת עד סוף התפילה, וזה גורם לאריכות ימים ושנים".

נתחזק כולנו בימי בין הזמנים בדבר חשוב זה ושמו "תפילה" ונזכה שיתקבלו כל תפילותינו לרצון לפני אדון כל.

ונסיים בברכה לכל עמלי התורה "וקווי ה' יחליפו כוח יעלו אבר כנשרים".

בברכה

יחזקאל אשכנזי (ב"ב)

גליון זה יוצא בסיוע עמותת "עזרת ישראל" לברכה והצלחה בכל הענינים

פרסום ראשון:

רשימות מפנקסו של חתן רבינו הגאון ר' יצחק קולדצקי שליט"א

הנהגות גדולי ישראל בימי בין הזמנים

בשעתו כאשר ראו ראשי ישיבות למרן הגרא"מ שך זצ"ל בקשר אולי לעשות שינויים לבין הזמנים, ומרן ענה: שבהיות ובמשך כל הזמן הוא עסוק וטרוד בלימודים של נשים נזיקין. והוא רוצה גם ללמוד קדשים, ולכך הוא חייב את הבין הזמנים להתמסר לסדר קדשים, ובאמת בימי בין הזמנים הוא חיבר את ספרי אבי עזרי על סדר קדשים, כיוצא בזה מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל היה לומד בבין הזמנים את המשנה למלך שמאד אהב ללמוד אותו ולא מצא לזה זמן, ועל זה ניצל את ימי בין הזמנים שלו ללימוד המשנה למלך.

רבינו בנופש בעיר צפת

בשעתו כאשר מו"ח מרן הגר"ק שליט"א היה נוסע בבין הזמנים לעיר צפת היה לוקח אתו את המחברות שלו, ומסדר לדפוס את ספרו הגדול דרך אמונה. ובדרך כלל היה שוהה שם חמשה ימים בלבד, והיה אומר שהוא מספיק בבית הבראה שלו בחמשה ימים אלו לכתוב ולסדר את הספר דרך אונה כמות כזו שבבני ברק לוקח לו כמה חדשים טובים. אצל אנשים אלו, בין הזמנים פירושו שחרור מעול הציבור, ותוספת עול תורה כל אחד לפי ענינו. והסיבה היא מובנת מאליה, שאצלם אין מושג של ניתוק ח"ו מתורה, ואין להם צרך לנוח או להתאורר מן הלימוד, כי אדרבה המנוחה הכי טובה היא לצלול עמוק בים התלמוד, ודוקא אז כאשר יש להם קצת שחרור, מוצאים להם זמן יותר להקדיש זמן לאותם לימודים נוספים שחסר להם במשך השנה.

ויט שכמו לסבול

וע"ז המליץ רבינו בשם החזון איש על הפסוק "וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול ויהיה למס עובד" והקשו המפרשים שלכאורה יש כאן סתירה, שאחרי שהוא רואה במעלת המנוחה שזהו טוב, אם כן מדוע ההמשך הוא "ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד". ותיירץ החזון איש הנה מצינו כאשר יהודי המקריב קרבן לה' הרי הוא בוחר את הבהמה הכי מובחרת וכמו שהבל הביא מבכורות צאנו והקרבן נתקבל ברצון. וכמו כן ישכר שרצה להקריב את חייו לתורה, חיפש מהו הדבר הכי טוב כדי להקריבו, ומצא שאנשים מאד אוהבים את המנוחה ואז כאשר עמד ואמר: רבונו של עולם הריני מקריב את המנוחה לקרבן של עמל התורה "ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד", ובדרך כלל ממליץ רבינו לקחת איזה לימוד מסויים שיהיה עליו עול ללמוד בבין הזמנים כדי שהזמן יהיה מנוצל כמו שצריך,

מרן הקהלות יעקב זצ"ל

בשנת תש"ל יצא הסטייפלר זצ"ל בקריאה לבני הישיבות שילמדו כל יום בבין הזמנים לפחות 4 שעות ביום במסגרת ישיבת בין הזמנים [ולא לבד] כי כאשר לומדים במסגרת של ציבור יש יותר ס"ד לנצל את הזמן שלא ילך לאיבוד

מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל

בשעתו בשנים שבין תש"ך לתש"ל כאשר מרן הגר"ש זצ"ל היה בשנות החמשים היה נוסע עם הרבנית ע"ה לבין הזמנים ביחד עם אאמו"ר הגר"ש קולדצקי זצ"ל ואמי מורתני ע"ה לבית הבראה בנתניה, וגם שם כמובן היה הגר"ש קם כדרכו כמה שעות לפני עלות השחר ולומד בניגונו המיוחד, וגם כאשר הלכנו לבקר את הורינו בשעות הצהריים, [שעת האוכל], אז הגר"ש זצ"ל לא פסיק פומיה מגירסא כפשוטו כמו שכתוב "ויט שכמו לסבול". והתמונה הזאת עומדת בעיני כאילו היה אתמול, כמה שזכינו לראות אצל הגר"ש חביבות ומתיקות התורה עם כל המרץ ובכח בכל עת ובכל שעה.

ועיין במסכת שבת קיט: בדברי הגמרא לא חרבה ירושלים אלא בשביל ביטול תינוקות של בית רבן. וכתב המהרש"א שם וז"ל: ביטול תינוקות של בית רבן הוא מצוי בכל קהלה, גם הבחורים מבטלים רוב הימים בבין הזמנים והלכים ברחובות בביטולים ובטיולים עכ"ל.

יהיו דברים אלו מגדולי ישראל חיזוק לבני הנעורים לקבוע סדרים קבועים גם בבין הזמנים ולדעת שבעולם הזה אין זמני פטור, ורק אולי קצת מנוחה למי שזקוק לזה, ובזכות זה נזכה לבנין בית המקדש במהרה.

פניני תורה ל'בין הזמנים'

יתכן שאין זה בגדר 'המפסיק ממשנתו', שהרי אדרבה, מפסיק כעת מטיולו ולא מפסיק ממשנתו, שהרי עיקר נסיעתו הוא לטיול ורק לומד הוא בדרכו לניצול זמנו.

השיב לי מרן שליט"א במכתב: חלילה להפסיק ממשנתו.

חלוק מגבת בבריכה

כתוב בספרים שהמתנגב בבגד, הרי זה קשה לשכחה, ומור"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א הסתפק בפני האם המתנגב בחלוק-מגבת הוא גם "קשה לשכחה", כיוון שישנם כאלו שהולכים בו כמו "חצי בגד", ביציאתם מהבריכה והים וכדו', או שנחשב הוא למגבת, וצ"ע.

תפילת מנחה קודם רחצה בים

כתב השו"ע (או"ח פט, ג): אסור לו להתעסק בצרכיו או לילך לדרך עד שיתפלל תפלת שמונה עשרה. וכתב המשנ"ב שגם אין לעשות כן כשהגיע זמן מנחה ומעריב, ואפילו כשיגיע למקום בו יוכל להתפלל עם הציבור בזמנו, אסור. מפני שהליכה בדרך היא כעוסק בצרכיו. ולפי זה לא מובן כיצד נוסעים לים קודם שמתפללים מנחה. ובספר הליכות שלמה מובא ממרן הגרש"ז אורבך זצוק"ל שאנו מקילים לרחוץ כשהגיע כבר זמן מנחה, מפני שדיני הקדימה נאמרו רק כשרוצה להתפלל. אך כשאנו רוצה להתפלל כעת, יתכן שמותר לצאת ולנסוע לים וכדומה, גם לפני תפילתו. וממור"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שמעתי שבודאי שמותר לצאת מבני ברק לירושלים כדי להתפלל מנחה בכותל המערבי. ובשו"ת אור לציון כתב שכשמשך זמן הנסיעה ועיסוקיה היא פחות משעה וחומש, מותר לצאת לדרך קודם התפילה.

ארבע אמות חדשות

העולם נוהג "לצטט" בענין ש"כל המהלך ארבע אמות חדשות בארץ ישראל, הרי הוא בן עולם הבא", ולכן ישנם "המהדרים" בהליכה של עוד ועוד ארבע אמות חדשות ולא מוכרות בארצנו. אך לא, שמעתי ממור"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שאין מאמר חז"ל כזה.

בגמרא בכתובות (קיא, א) נאמר ש"כל המהלך ד' אמות בארץ ישראל, מובטח לו שהוא בן עולם הבא", ולפיכך המצוה והענין הוא ללכת כל ארבע אמות בארצנו, גם מבית הכנסת הביתה, אל בית המדרש, הכולל או המרכז המסחרי, וזה למרות שצעדנו באותם המקומות אין ספור פעמים. מלבד זאת, משמעות דברי הרמב"ם (מלכים ה, יא), כפי שביאר הפאת השולחן (פ"א ס"ב בב"י סק"ב, וכ"ה במהר"ט יו"ד כת, ועי' מנוחת אמת פ"ז ושלהי דקייטא ס"כ), הוא שלא רק הדר בארץ ישראל נחשב לבן מעלה, אלא גם מי שלא גר בא"י ורק הולך בה

אלו שנוסעים לחו"ל לצרכי מצוה או לצרכי בריאות ופרנסה, מספרים על יופיים המפעים של מקומות רבים בארצות העמים. מדוע נפלאות הבריאה ופלאי העולם, ההרים הגבוהים, הנחלים והרי האלפים המושלגים, מצויים דוקא בחוץ לארץ ולא בארץ ישראל?

כך שאלתי את מור"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, והצעתי לפניו כתשובה את הרעיון הבא: חז"ל אומרים: "מפני מה אין פירות גינוסר בירושלים? כדי שלא יהיו עולי רגלים אומרים: "אלמלא לא עלינו אלא לאכול פירות גינוסר בירושלים - דיינו", נמצאת עלייה שלא לשמה. כיוצא בו אמר רבי דוסתאי ברבי ינאי: מפני מה אין חמי טבריא בירושלים? כדי שלא יהיו עולי רגלים אומרים: "אלמלא לא עלינו אלא לרחוץ בחמי טבריא - דיינו", ונמצאת עלייה שלא לשמה" (פסחים ח, ב).

ויתכן שזאת הסיבה שגם ארץ ישראל אינה משופעת בפלאי עולם, כדי שלא יעלו ויגורו בארץ ישראל כדי להנות מיופיה המיוחד, הריה ונופיה, אלא שיעלו ויתיישבו בה רק לשם מצות ישוב ארץ ישראל.

מרן שליט"א הסכים לתשובה זו ואמר שהיא נכונה.

כוונה לשם מצוה בטיול בארץ ישראל

ישנם דעות (כדעת הבן איש חי זצ"ל ועוד), הסבורים שישנה מעלה לטייל ולתור בארץ הקודש, ואולם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א סבור שלא שמענו מצוה ומנהג טוב לטייל בארץ ישראל.

ושאלתי את מרן שליט"א האם כשהיהודי בכל מקרה מטייל כעת, לצורך בריאות גופו ונפשו, האם ישנה מעלה שיכוין במהלך טיולו בארץ ישראל לשם חביבות ארץ ישראל והודאה להקב"ה בראיית פלאי ארץ חמדה ורחבה.

השיב לי הגר"ח במכתב שאין ענין וצורך לכיון כך, כי צריך לכיון לשם מצות ישוב ארץ ישראל בכניסתו לארץ או בתחילת עומדו על דעתו ויודע שנמצא בארץ הקודש, ואין ענין לכיון לשם מצוה זו בכל הליכה או סיור באתריה, עריה והריה.

להפסיק באמצע הלימוד באמצע הטיול

מעשה ביהודי טוב שהיה זקוק למנוחה ונסע לטייל ולפוש. במהלך נסיעתו להר או לחוף הים למד תורה מתוך ספר, ומידי פעם הפסיק מלימודו והביט בנוף שמחוץ לחלון האוטובוס. ושאלתי את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א האם מותר לו להפסיק ממשנתו ולומר 'מה נאה אילן זה', והספק בדבר הוא שהרי

ארבע אמות, כבר זוכה הוא להיות מבני העולם הבא, אך אין ראייה שהמתגורר בארץ ישראל צריך ללכת בה עוד ועוד ארבע אמות.

מילגת "ישיבת בין הזמנים"

מֵרַן הַגֵּרִי"ש אֵלִישֵׁיב זְצוּק"ל הוֹרָה שְׁמִילְגַת "יְשִׁיבַת בֵּין הַזְּמָנִים" שְׁקִיבֵל בֵּן יְשִׁיבָה הַסְּמוּךְ עַל שׁוֹלְחַן הַוְרִי, שְׁיִכַת לְאַבְיוֹ, וְכַמוּבֵן שֶׁהָאֵב יִכּוֹל לְהַעֲנִיקָה לְבָנוּ.

נהג אוטובוס מחלל שבת

הוֹרוּ חַז"ל שֶׁאֵין לְצַאֵת לְדֶרֶךְ עִם אָדָם רֶשַׁע, "פֶּן תִּסְפּוּ בְּכָל חֲטָאֵתֵם". וְמָה עִם נִהְגַּ אֹטוֹבּוֹס מִחֲלָל שַׁבַּת, הַמוֹגֵדֵר ע"פ הַלְכָה כְּרֶשַׁע? - שְׁמַעְתִּי מִמּו"ר מֵרַן הַגֵּרִי"ח קִנְיַבְסְקִי שְׁלִיט"א שְׁמוֹתֵר לְנִסּוּעַ אִתּוֹ, מִשׁוּם שֶׁנִּהְגַּ אֵינּוּ חֹלֵק מִהַנּוֹסְעִים, אֲלֵא רַק הָאָדָם שֶׁמִּשְׁמֵשׁ וְמוֹבִיל אוֹתָם לְדֶרֶכָם. וְאִמְנָם אֵין לְהַתְּפַלֵּל לִיד הַנִּהְגַּ הַרֶשַׁע, כְּמוּבָא ב"סֵפֶר חֲסִידִים" שֶׁלֹּא לְהַתְּפַלֵּל לִיד אָדָם רֶשַׁע, כִּיוּן שֶׁהַשְּׂכִינָה מִתְּרַחֶקֶת מִמֶּנּוּ וְמַעֲלִים אֶת עֵינָיו מִהַתְּפַלֵּל לִיד רֶשַׁע, אוֹי לְרֶשַׁע וְאוֹי לְשַׁכְנוּ.

נטילת ידים בים

הַנוֹגַע בְּגוֹפּוֹ, בּוֹ יֵשׁ מִלְמוּלֵי זֵיעָה, צָרִיךְ לִיטוֹל יָדָיִם, (שׁו"ע וּמִשְׁנ"ב ס"ד). וְהַנוֹגַע בְּגוֹפּוֹ הַרְחוּץ מִמֵּי הַיָּם בְּאִמְצַע אֲכִילָתוֹ, כְּתַב הַשְּׂדֵי חֲמַד בְּשֵׁם שׁו"ת כְּפִי אַהֲרֹן שְׁכִינֹן שְׁכָל עֵיקַר הַטַּעַם שֶׁצָּרִיךְ נְטִילָה הוּא מִשׁוּם מִלְמוּלֵי זֵיעָה, אִם כֵּן אִם שֶׁהָה כַּעַת בֵּים וְרַחֵץ גּוֹפוֹ בְּמֵים וְהַסִּיר מִשֶּׁם מִלְמוּלֵי זֵיעָה, אֵין קְפִידָא אִם נוֹגְעִים יָדָיו בְּבִשְׂרׁוֹ. וְאוֹלָם שְׁמַעְתִּי מִמּו"ר מֵרַן הַגֵּרִי"ח קִנְיַבְסְקִי שְׁלִיט"א שֶׁגַּם בְּמִקְרָה כִּזֶּה צָרִיךְ לִיטוֹל אֶת יָדָיו שׁוֹב, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא פְּלוּג רַבָּנָן. וְכֵן הוֹרָה מֵרַן רַה"י הַגֵּרִי"ל שְׁטִינְמָן שְׁלִיט"א.

מציאת חפץ פחות ערך

מּו"ר הַגֵּרִי"ח קִנְיַבְסְקִי שְׁלִיט"א הוֹרָה שֶׁכִּשְׁמוּצָא חֲפֵץ פְּחוֹת עֵרֶךְ, כְּגוֹן צַעְצוּעַ יָם פְּשוּט אוֹ גִלְגַּל יָם פְּשוּט הַנִּמְכָר בְּמִסְפֵּר שְׁקִלִים בּוֹדְדִים, וְהַמֵּאבֵּד לֹא יִטְרַח וַיִּגְיעַ לְקַחְתּוֹ מִמֶּנּוּ אִם יִכְרִיז עָלָיו, שֶׁאֵינּוּ חַיִּיב לְהַרְיֵמוֹ כְּדִי לְלַכֵּת וְלְהַחְזִירוֹ בְּעַצְמוֹ. שֶׁהָרִי הַתּוֹרָה אָמְרָה "וְהָיָה עִמָּךְ עַד דְּרוֹשׁ אַחִיךְ אוֹתוֹ", וְהַמוּצָא אֵינּוּ חַיִּיב לְהוֹלִיכּוֹ בְּעַצְמוֹ לְבֵית הַמֵּאבֵּד.

אכילה בטיול ובעמידה

חַז"ל בְּמַסַּכְת קְדוּשִׁין אוֹמְרִים שֶׁהָאוֹכֵל בְּשׁוּק דוּמָה לְכֻלָּב, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁנִּפְסַל לְעֵדוֹת בְּגִלְגַּל זְלוּלוֹ בְּעַצְמוֹ. וְאִמְנָם מוּבָא בְּשֵׁם מֵרַן הַגֵּרִי"ש אֵלִישֵׁיב זְצוּק"ל, שֶׁהָאוֹכֵל בְּדֶרֶכָיִם בְּאוֹטוֹבּוֹס אֵינּוּ נַחֲשָׁב כְּהָאוֹכֵל בְּשׁוּק. חַז"ל בְּמַסַּכְת גִּיטִין אוֹסְרִים לְאוֹכֵל אוֹ לְשַׁתּוֹת בְּעַמִּידָה.

אבידה ומציאה בים

שֶׁכַּח מַגְבַּת בֵּים וְכִשְׁהִגִּיעַ שׁוֹב לְאוֹתוֹ הַמְּקוֹם כְּעֵבֹר זְמַן, מִצָּא בְּאוֹתוֹ הַמְּקוֹם מַגְבַּת כְּמוֹ שְׁלוֹ, כְּתַב בְּשׁו"ת מִנַּחַת יִצְחָק (ח"ג ס"ז) שֶׁהַמִּיקוֹם אֵינּוּ נַחֲשָׁב

לְסִימָן, וְכַבֵּב"מ כְּגַב. אֲךָ בְּפִתְחֵי חוֹשֶׁן (פ"ג ס"ח) כְּתַב שֶׁבְּמִקְרָה זֶה יִכּוֹל הוּא לְקַחְתּוֹ, כִּיוּן שֶׁגַּם חֲבִירוֹ לֹא יוֹכֵל לְהוֹצִיאֻו מִמֶּנּוּ, כִּיוּן שֶׁאֵין לוֹ סִימָן בְּדִיּוֹק כְּמוֹהוֹ. וּמִמּו"ר מֵרַן הַגֵּרִי"ח קִנְיַבְסְקִי שְׁלִיט"א שְׁמַעְתִּי שֶׁכִּשְׂאֵר יֵשׁ לוֹ אוֹמְדָנָה חֲזָקָה שֶׁאֵכֵן מְדוּבָר בְּחַפֵּץ שְׁלוֹ, יִכּוֹל לְקַחְתּוֹ. וּב"מִשְׁפֵּט הָאֲבִידָה" כְּתַב שֶׁאִם הַחֲלִיף בְּשִׁפְתַּי הֵים אֶת בְּגָדוֹ עִם בְּגָדֵי אַחֲרָיִם, יִכּוֹל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, אֲךָ בְּמִקְבִּיל גַּם יִכְרִיז עָלָיו. אֲךָ אִם נִרְאָה לוֹ בְּבִירוֹר שֶׁחֲבִירוֹ לֹא לָקַח בְּמִקְבִּיל אֶת בְּגָדוֹ, אֵין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּבִגְדוֹ, וַיִּכְרִיז עָלָיו, דֶּרֶךְ מְדוּרֵי "הַשְּׁבַת אֲבִידָה" בְּעִיתוֹן, כְּשֶׁבְּדֶרֶךְ כָּל אָדָם שֶׁנֵּאבֵּד לוֹ דָּבָר מֵהַ, בּוֹדֵק שֵׁם.

כידוע מי שלא ראה את הים הגדול שלושים יום צריך לברך ברכה

עֵתָה עִם תְּחִילַת יָמֵי בֵּין הַזְּמָנִים יוֹצֵאִים רַבִּים לְחוּפֵי הַיָּם, וְעֵבֹר רַבִּים זֶה הַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה שִׁיוּצֵאִים לְרַחוּץ בֵּים בְּשָׁנָה זֹה, וְלַכֵּךְ הַתְּעוֹרָרָה הַשְּׂאֵלָה, הָאֵם גַּם אֵלוֹ שְׂרוּאִים אֶת חוֹף הַיָּם מִחֲלוֹן בֵּיתָם (אוֹ מִהַמְּרַפֶּסֶת דִּישִׁיבַת פּוֹנִיבֵז', לְמִשְׁל), נַחֲשָׁבִים כְּמִי שֶׁרָאוּ אֶת הַיָּם בְּתוֹךְ שְׁלוּשִׁים יוֹם, אוֹ שֶׁלְּרָאוּת אֶת הַיָּם הַכּוֹוֹנָה לְרָאוּת מִקְרֹב עַל שִׁפְתַּי הַיָּם.

וְהַשִּׁיב לִי רַבְּנוֹ שְׁלִיט"א שֶׁרָאִיהָ מִרְחוֹק נַחֲשַׁבַת רָאִיהָ לְכָל דָּבָר וְלַכֵּן אֲסוּר לְהֵם לְבָרֵךְ אֶת בְּרַכַּת רְאִיֵּית הַיָּם.

שכירות חדר-נופש מגוי

חַז"ל אוֹמְרִים: "וְאֵל תִּשְׁבוּ עַל מִטַּת אֶרְמִית". הַגְּמָרָא (בְּרִכּוֹת ח,ב) מְסַפֶּרֶת שֶׁרַב פְּפָא הִגִּיעַ לְבֵית אִשָּׁה אֶרְמִית. הוֹצִיאָה לוֹ הָאִשָּׁה מִיטָה וְאָמְרָה לוֹ "שֵׁב". אָמַר לָהּ: "אֵינִי יוֹשֵׁב עַד שֶׁתִּגְבִּיהֵי אֶת הַמִּטָּה", הַגְּבִיָּהָ אֶת הַמִּטָּה וּמִצָּאוּ שֵׁם תִּינוֹק מֵת, שֶׁהָאִשָּׁה הַנִּכְרִית הִנִּיחָה תַּחַת הַמִּיטָה, כְּדִי לְהַעֲלִיל עָלָיו עֲלִילָה שֶׁכֵּאִילוֹ הוּא הָרְגוּ. מִכָּאֵן אָמְרוּ חֲכָמִים אֲסוּר לִישֵׁב עַל מִטַּת אֶרְמִית.

אִיסוּר זֶה, לְשַׁבַּת עַל מִיטַת נִכְרִית, לֹא מוֹזְכָר בְּרַמְב"ם, בְּטוֹר וּבְשׁוֹלְחַן עֵרֶךְ, אֲךָ הוּא נִפְסַק בְּכַמָּה מִסְפָּרֵי הַהֲלָכָה שֶׁל הָרִאשׁוֹנִים, כְּמוֹ הָרַאבִּי"ה וְהַכֻּלְבּוֹ. לְפִיכֵךְ יֵשׁ לְכַאוֹרָה לְשֶׁאוֹל כִּיִּצַּד שׁוּמְרֵי הַתּוֹרָה בְּחו"ל שׁוֹכְרִים חֲדָרֵי אִירוֹחַ וְנוֹפֵשׁ מִהַנִּכְרִים וְאִינָם חוֹשְׁשִׁים מִהָאִיסוּר לִישֵׁב עַל מִיטָה אֶרְמִית.

שְׂאֵלְתִי אֶת מּו"ר מֵרַן הַגֵּרִי"ח קִנְיַבְסְקִי שְׁלִיט"א וְהוּא הִשִּׁיב שֶׁכָּל הָאִיסוּר הוּא דוֹקָא לְשַׁבַּת עַל מִיטַת גּוֹיָה הַשְּׁיִיכַת כַּעַת לְגוֹיָה. אֲךָ כְּשׁוֹכְרִים חֲדָר מִהַנִּכְרִים, הַשְּׂכִירוֹת מִחֲשִׁיבָה אֶת הַחֲדָר וְתַכּוּלְתּוֹ כְּשִׁיכִים לְנוֹ, כְּרֹכֵשׁ יְהוּדִי, וּבִכֵּךְ אֵין אִיסוּר.

(יֵישׁ"כ לִידִידֵינוּ הַרְה"ג רַבֵּי שְׁמוּאֵל בְּרוּךְ גִּנוּשׁ שְׁלִיט"א עַל מְסִירַת הַדְּבָרִים)

עניני בין הזמנים

- סח רבינו, בצעירותי נסענו לנוח בצפת בחודש אב יחד עם מרן החזו"א, ולמדתי מס' תענית, ובקשתי מהחזו"א שילמד איתי, הוא הסכים ולמד איתי כמה ימים וחלק מהחידו"ת שנתחדשו לי ממנו כתבתי בשיח השדה ח"ג מסכת תענית.
- עד לפני כחמש-עשרה שנה היה הרגלו של רבנו לצאת עם הרבנית מדי שנה במהלך חודש אב לכשבועיים ימים של מנוחה בצפת. ימים אלו היה מנצל ביתר שאת לכתיבה רציפה של ספריו, כשהוא נהנה מן השקט השורר סביבותיו וממנוחת הדעת מהקהל הטורד אותו תדיר מלימודו. הוא היה רגיל לומר שבשבועיים מרוכזים אלה הוא מספיק מה שאין ביכולתו להספיק בכמה חודשים בביתו עקב טרדות הקהל.
- בשעות הערב היה יוצא לשאוף מעט מאווירה הצלול כיין של צפת, תוך הליכה בסמטאותיה המפותלות של העיר הקסומה. באחת השנים אף ביקר יחד עם בנו שהתלווה אליו בבית הכנסת של מהר"י אבוהב, ועיין בספר התורה המיוחס לו. פעמים אחרות היה מנצל את ההזדמנות להשתטח על קברי הקדמונים שבאזור הצפון, כדוגמת רבי שמעון בר יוחאי, נחום איש גמזו והרמב"ם - שעל קברו העיד רבנו כי יש לנו מסורת.
- רבנו הקפיד לקיים מדי יום מנין לתפילה בביתו, וזאת משום שהמנהג בצפת הוא שאין הכהנים נושאים כפיהם בימות החול, ורבנו לא רצה להפסיד ברכת כהנים. לשבתות היה נוהג לחזור לביתו. עוד מעניין לציין שהיה מקפיד להחליף את כל המזוזות בבית הנופש.
- בשנים האחרונות רבנו מסרב לנסוע, באמרו כי כעת יש לו עליית הגג בביתו, שם יכול הוא לסגור עצמו וללמוד שעות על גבי שעות שעות בשקט ובניתוק מוחלט מהאנשים, ועל כן אינו רואה סיבה להרחיק נדוד.
- אחד שאל לרבינו, בתקופת חודש אב רבים נוסעים לנופש, והוא זוכה להסתופף בצילו של אדם גדול מידי יום ביומו, ואינו רוצה לוותר על זכות זו אפילו פעם אחת, בגלל נסיעה מחוץ לעיר, [אם לא מוכרחים] אמר רבינו המחשבה נכונה.
- רבנו סיפר כי בתו של החפץ חיים, הרבנית זקס ע"ה, סיפרה לאמו כמה סיפורים על אביה הגדול, והביא חלק מהם: מעשה אחר שסיפרה הרבנית זקס מצביע על הקפדתו הרבה של אביה הגדול בחינוך הילדים, ומלמדנו מעט על חכמת התגובה הנכונה:
- מדי פעם, כשנצרך החפץ חיים לציין על מעטפה כתובת בשפת המדינה, היה מבקש מאדם מסוים לכתוב זאת בשבילו, מכיוון שהוא עצמו לא השתמש בלשון הגויים.
- שנה אחת נסעו בני משפחת החפץ חיים לנופש. בת החפץ חיים היתה משוחחת מדי פעם עם אחת השוהות במקום, והיא לימדה אותה קרוא וכתוב בשפת המדינה. בפעם הבאה שנצרך החפץ חיים לכתיבת כתובת, אמרה לו בתו שהיא יכולה לעשות זאת בשבילו, כי למדה את השפה בעת השוהות במקום הקיט.
- בשעת מעשה לא הגיב החפץ חיים. ואולם, כאשר לאחר זמן עלה נושא הנסיעה לנופש בשנה הבאה, הפטיר: "לא כדאי לנסוע למקום שלומדים שם את לשון הגויים..."
- סח רבנו: "שנה אחת בצעירותי נסענו בחודש אב לנוח בצפת יחד עם החזון איש. ביקשתי ממנו ללמוד עמי בחברותא, והוא נענה לבקשתי ושאל: 'איזו גמרא אתה לומד?' חשתי מלנקוב במסכת קשה, ואמרתי שברצוני ללמוד מסכת תענית. כך למד עמי במשך כמה ימים מסכת תענית בחברותא, באופן שהוא שואל אותי מספר שאלות על כל דיבור של התוספות. הייתי אז צעיר, ולא ידעתי לענות על השאלות, אבל רשמתי אותן לעצמי. בספרי 'שיח השדה' חלק ג' על מסכת תענית הבאתי חלק מהן".
- עוד סיפר על השהות במחיצת החזון איש בצפת:
- "בהזדמנות נדירה, היינו כמה ילדים מבני המשפחה ששהו יחד עם מרן החזון איש בצפת. גם אני ואמי היינו שם עמו". כידוע, אמו של רבנו - אשת חבר למרן הסטייפלר - שירתה רבות את אחיה החזון איש. בעת הסתלקותה ביקש מרן הסטייפלר כי יזכירו לפני מיטתה את הזכות העומדת לה ששירתה את מרן החזון איש.
- על דבר שהתרבו הנסיעות לנופש בבין הזמנים אמר בביטול: אנשים גולים, ועוד משלמים על כך כסף רב.

(מנחת תודה - רבי חיים)

שו"ת בעניני בין הזמנים

- ש. בחור שלא רוצה לקחת כסף מהוריו, רוצה בימי בין הזמנים לעבוד בכל מיני דברים בעד כסף וכך לא יצטרך לבקש כסף מהוריו, האם יעשה כן או שמתרגל לחשוב על עבודה וכסף ולא כדאי שיתרגל לכך.
- ת. אין ראוי.
- ש. האם מותר לבחור ישיבה לעשות טיולים עם חבריו כשיודע שהוריו לא מרוצים מזה.
- ת. לא ראוי.
- ש. בחור שנוסע לטיולים ויודע שהוריו לא מרוצים מזה, האם עובר על כיבוד אב ואם.
- ת. עי' שו"ע סוף הלכות כיבוד אב ואם.
- ש. בחור שבימי בין הזמנים קם בבוקר מאד מאוחר והוריו מאד מצטערים מכך, האם עובר על לאו של כיבוד אב ואם שאסור לצערם.
- ת. גם על כיבוד אב ואם וגם על ביטול תורה.
- ש. בחור שמספיק להתפלל שחרית בזמן תפלה וק"ש, אבל הוריו כיון שהם מבוגרים, הם קמים מאד מוקדם בערך
- בשעה 4 בבוקר, ולא יכולים לראות את בנם שישן עד 7 בוקר וכועסים עליו שלפי דעתם הוא קם מאוחר, האם עובר על חסרו בכיבוד אב ואם וצריך לקום כרצונם או שלא מחויב.
- ת. בודאי מצוה שיזדרז.
- ש. מהו הדרך לבן ישיבה שיעבור את ימי בין הזמנים בלא נפילה ברוחניות.
- ת. יתפלל.
- ש. בן שיועד שאין נח להורים שלו שהוא נוסע טיולים או מעשן סיגריות וכדומה, והוריו לא אמרו לו במפורש שלא מסכימים, אבל הוא יודע את דעתם, האם חייב לעשות כדעתם, וכיצד הדין כשלא בפניהם ולא יודעים בדיוק מה הוא עושה.
- ש. כמו כן כיצד באופן שהוריו אמרו לו במפורש דברים שנוגעים לבן, ולא נמצא בפניהם.
- ת. ראוי לעשות כן וליזהר.

(קונטרס עזרת אליעזר)

פסקים ופניני תורה שנשמעו מרבינו שליט"א

- השוהה זמן קצר במקום מסוים (כגון לנופש) יתכן שאין צריך לקבוע לו מקום לתפילתו.
- בשו"ע או"ח תר"ג כ' שאסור להכנס למי נחל הרודפים מפני הסכנה אפילו אין מגיעים אלא עד מתניו. יל"ע האם איסור זה שייך גם בהיודעים לשחות היטב, והשיב הגר"ח שליט"א שכדאי להיזהר.
- הנוסעים באונית טיולים בכנרת וכדו' אינם מברכים ברכת הגומל.
- כשנוסע בערים ערביות בארץ ישראל שהכניסה אליהם מסוכנת, אינו מברך ברכת הגומל אלא תפילת הדרך גרידא.
- כשנוסע במדבריות ארץ ישראל אינו מברך ברכת הגומל, אף שהרבה נזוקים ומסתכנים שם, מפני שכיום ישנם כלי תחבורה תמידין כסדרן ואין זה סכנה.
- אין עדיפות להתפלל בקברי צדיקים קדמונים על פני קברי צדיקים הקרובים לדורנו.
- שאלו את החזו"א זצ"ל שמאחר שמקפידים שלא לצאת מארץ ישראל כלל, האם מותר לשחות בים לדעות הראשונים הסוברים שגבול מערב ארץ ישראל הוא עד הים ולא עד בכלל. והשיב שכל שהשחיה הינה בקרבת החוף מסתבר כנמצא בארץ ישראל.
- נפסק בשו"ע (ח"מ ר"ע ס"ב) שמציאת גדול הסמוך על שולחן אביו שייכת לאביו. ויתכן שבן ישיבה אינו נחשב לסמוך על שולחן אביו (מפני שנמצא בישיבה) אלא במקרה ששולחן לו אביו את כל צרכיו.
- בימי "בין הזמנים" חשוב בן הישיבה לסמוך על שולחן אביו, מפני שנמצא בביתו ואביו ממלא את חסרונו. ושאלתי האם כשמוצא מציאה יוכל להגביהה ע"מ לזכות בה בזמן לימודיו בישיבה (שאז אינו סמוך על שולחן אביו, וכנ"ל), או דנאמר שחז"ל זיכו את המציאה לאביו מיד כשמגביהה משום איבה, ואינו יכול לעשות כן. והשיב מו"ר הגר"ח קניבסקי שיתכן שאין ראוי לעשות כן.

(שלהי דקייטא)

בעניני ברכות הראיה

- שמעתי מרבינו שליט"א דמון הקה"י זצ"ל כשראה את ההרים בדרך לירושלים בירך עליהם בשם ומלכות (עושה מעשה בראשית), כיון שהתפעל מגובהם, אמנם בפעם שניה כשעבר דרך שם לא בירך כיון שלא עשו עליו רושם וכתב רבינו בתשובה בכ"י דאם רואה אדם או הר ונראה אצלו משונה בגובהו יכול לברך עליו אף שלרוב העולם לא נחשב משונה, וביאר רבינו דאף שההתפעלות הראשונה אינה קובעת בהני ברכות, דהרי פשוט שהרואה ים ואינו מתפעל חייב לברך, מ"מ בהרים כיון דאיתא בשו"ע דמברכים על הרים משונים בגובהם ולא נקבע בזה שיעור ברור, אמרינן דההתפעלות קובעת אם לברך. ובתשובה אחרת כתב: הדברים שקבעו חז"ל שמתפעלים מהן, יש לברך אע"פ שאין מרגיש עתה. אבל כמה שיעור גובה ההר לא קבעו, לכן תלוי במתפעל. וכן ב' תוך ל' יום לא דיברו חז"ל.
- הרואה הרים גבוהים ממטוס, ומחמת המרחק נראים בעיניו כגבעות קטנות השיב רבינו: "קשה לברך".
- ש. בביקורי בגן החיות ראיתי קופים ובירכתני עליהם משנה הבריות, ונסתפקתי האם יכול אני לכונן לפטור בברכה זו את הפילים שאראה אח"כ בגן, וכברכת הנהנין שמכונן לפטור כל מה שיביאו לפניו. או דדין זה הוא רק בברכות הנהנין ששייך בהם סעודה אחת שהכל נגרר, ואינו שייך בברכות הראיה שבהם צריך לראות כדי להתחייב.
- ת. א"א לפטור וצריך לברך עוד פעם.
- והנה ראיתי בספר הפרדס [לרבינו אשר תלמיד הרשב"א], שכתב, "אם נכנס לעיר שרובן קרוביו ואוהביו, מברך ברכה אחת לכולם ודיו, ואי"צ לברך לכל אחד ואחד, שאין ראוי לחזור ברכה אחת מאה או מאתים פעמים בשעה אחת". ומבואר שאע"פ שעדיין לא ראה את שאר חבריו, יכול לכונן לפטורם בברכת הראשון. ולכאור' זה סותר לתשובת הדר"ג שליט"א שהשיב שא"א לכונן לפטור דבר שעדיין לא ראה.
- ת. אינו סותר כלל שזה מין אחר.

ש. נסתפקנו ברואה דבר המחייב ברכה ממרחק רב ע"י משקפת, וע"ז מבחין בו בבירור האם יכול לברך. [הכוונה למשקפת העשויה כתבנית זכוכית מגדלת שענינו רואות את הדבר עצמו, ולא למשקפת הבנויה על מראות שרואה רק את בבואת הדבר].

ת. יכול לברך.

ש. רצייתי לידע אם מברכים ברכת עושה מעשה בראשית על ים כנרת.

ת. כמדומה שמברכים.

ש. מה הדין במי שרואה קטע קטן של ים בגודל בריכה (והשאר מוסתר מהר וכדו') ומחמת כן אינו מתפעל בראיה זו, האם נימא שאינו יכול לברך כיון שאינו מתפעל, או שכיון שסו"ס רואה בבירור את הים מחוייב הוא בברכה.

ת. מסתבר שמברך.

ש. חכמים תקנו לברך שעשה לי נס במקום הזה. ומשמע שהנס שייך לאיזה מקום, וכעובדא דגמ' שאיתפרקא ליה ועל לביתיה. ונסתפקתי, היאך הדין במי שנתרפא מחוליו בבית החולים בנס גמור [חוץ לדרך הטבע], האם יברך על ראיית חדרו בבית החולים שעשה לי נס וכו', והרי הנס אינו קשור למקום אלא לרפואתו. ואם נימא שכיון שנתרפא במקום זה יברך על המקום. היאך הדין במי שנעשה לו נס במטוס וכדו', האם יברך על ראיית המטוס אף שעומד במקום אחר ממקום הנס, או שכיון שלא אירע באיזה מקום אינו יכול לברך.

ת. בבית חולים אולי אפשר לברך.

ש. נסתפקתי האם הרוואה קברי קדמונים כמערת המכפלה וקבר רשב"י וכדו' מברך ברכת הקברות, דאולי אין זה נחשב כרוואה קברי ישראל, כיון דאין רואה את מקום המת עצמו אלא רק ציון לפתח המערה שבו נטמן, וצ"ע.

ת. צ"ע. ובע"פ שמעתי מרבינו, דאם אין יודעים היכן המת קבור לא חשיב כקברים לענין ברכה.

ש. מצוי מאוד שרואים קברים מרחוק, כגון בכניסה לירושלים שרואים את הר המנוחות וכדו', ולא ידעתי אם בקברות בעיני דוקא שיכנס לבית הקברות, או דכל שרואה צריך לברך וכשאר ברכות הראיה.

ת. לכאו' אם רואים קברים מרחוק מברכים.

(שער העין)

אוצר הלכות שלא נתפרסמו, מרשימות ת"ח שליט"א מתלמידי רבינו

- א. רחיצה בים מאד מסייעת למיחושי הראש והיא מועלת.
- ב. א' בא לבקש ברכה להתיצבותו בלשכת גיוס והזהירו ליקח עמו גמרא שמבטלין שם הרבה זמן.
- ג. אין לבן תורה לנהוג ברכב והוא מנהג אמריקאי שאצליהם הוא כמו מנעלים, ופ"א אמר, אברך לא צריך להיות בעל עגלה, ואפי' במקום שאלה של ביטול תורה ושמירת העינים.
- ד. לעולם יקדים שלו' לכל אדם ואפי' לנכרי שבשוק והאידינא דשכיחי רבים שמעתי מאמור"ר זיע"א ששאל מהגרח"ע (לענין האיסור להתעלם מן הצדקה) והשיבו שמקודם כשהי' אב"ד איוויע הי' מקפיד ליתן שלו' לכ"א ועתה בוילנא אם ינהוג כן לא יגמור.
- ה. אין לאסור לעמוד בתא טלפון בשבת דאין לנו לגזור מדעתנו ומ"מ ראוי שלא לישב בתחנת אוטובוס בעיר חילונים עי' פסחים נ"א ב' אמנם האחרונים לא העתיקו הגמ' להלכה ע"כ מדינא אין לאסור, ובמכתב כתב: בעיר חילונים טוב להיזהר (עי' פסחים נ"א א').
- ו. ע"ה אסור להתלוות עמו בדרך פי' הראשונים דהוא דווקא באפיקורס ורק כשהולך יחידי עמו.
- ז. בילדותי התחלתי לשנן ע"פ מסכת קידושין בשביל שיהי' מה ללמוד בליל שבת לאור הנר כמש"כ בבה"ל סי' רע"ה ד"ה כל אבל כשהגעתי לאמצע המסכת ראיתי שנמשך זמן רב והפסקתי, ולא הי' בזה משום חשש נדר לדבר מצוה כיון שהי' קודם שבאתי לעונת נדרים.
- ח. אין למחות במנהג העולם להקל ולעשות תספורת החלאקה בביהכנ"ס שעל ציון רשב"י ד"ל שלא נעשה לשם ביהכנ"ס אלא עשאוהו לבאים להשתטח על הציון.
- ט. שאלו למרן אם עדיף ליסוע בספינה שסכנתה מועטת מליסוע במטוס שסכנתו מרובה והשיב דעדיף במטוס שזמן הסכנה מועטת.
- י. על א' שאמר שממעט ליסוע במכונית ומעדיף לילך ברגליו אמר שהיום יש סכנה גם בהליכה.

(רשימות מכתבי תלמידים)

הנהגות מרן שליט"א לימי בין הזמנים

מחנים, יברכך וכו' ג' פעמים ויהי נועם וכו', המלאך הגואל ג"פ כי מלאכיו וגו', מגדל (עד צדיק ונשגב).

ומרגיה בפומיה שסימנה יחיד ורבים הלכה כרבים, דתחילת התיבות של יחיד וכו' הוא י' ו' ה' כ' והוא יברכך, ויהי נועם, המלאך, כי מלאכיו. ומקור הדבר יעו' באגרא דפרקא אות כ"א.

בנוסח תפילת הדרך שמעתי ממרן שאם נוסעם וחוזרים באותו יום אומרים ותחזירנו לשלום, ואומר "בעיניך ובעיני כל רואי" ולא "רואינו".

ז. כשנפרד מאת רעהו העומד לצאת חוץ לעיר או חוץ לארץ, אם נוסע באותו יום, בדרך כלל מלווה בד' אמות (ומקיים מצוות לווייה) עד פתח החדר ופעמים עד לפתח היציאה מהבית. וכן נהג אביו מרן הסטיפלער. עי' סוטה מ"ו ב'.

ח. כשנוסע למנוחה בעיר צפת לקח עימו את ספר התורה שלו.

כי מצוי שם בבית הכנסת ספר תורה בכתב האר"י ודעת מרן החזו"א בזה שאינו לכתחילה.

ט. החמיר שיחזיקו את הס"ת כל הנסיעה ביד ואז אפשר לשבת ברכב (ולא הסתפק במה שאפשר להניח את הס"ת על דבר מוגבה מהכסא), ואם אי אפשר להחזיק היקל להניח את הס"ת שוכב ברכב מאחור במקום המיועד למשאות כיון שהוא רשות אחרת.

עי' שו"ע יו"ד סי' רפ"ב ס"א וס"ג ובביהגר"א שם. בזמן שהותו של מרן בצפת כתב כל שעות היום את ספרו דרך אמונה והתבטא כי כותב שם שבועיים מה שכותב בבני ברק בשלשה חודשים הרבנים ע"ה סיפיה כי באחד הערבים היו לו כאבי עיניים מרוב שאימץ אותם כל היום בכתובה. באחת השנים, התקינו לא מזגן חלון באופן עראי, המזגן החל לעבוד, אבל אחרי כשעה נוצרה תקלה, בעת שהפועלים תיקנו את התקלה הגביה מרן את ראשו מהמחברות ואמר להרב אליעזר ליברמן (בעל האכסניה) הכל (דהיינו הסבל מהחום) מפריע עד שמתחילים ללמוד, אבל משעה שמתחילים וכבר שקועים בלימוד אין שום דבר שמפריע. פעם אחת התבטא באוזני נכדו אודות ריבוי הפרעות מהקהל שיש לו בבני ברק: אם הייתי יכול להיות חצי שנה בצפת הייתי כבר יכול לגמור את כל הש"ס כמה פעמים.

כיון שמרן שהה שם באותה דירה כמה פעמים בקביעות, כאשר פעם אחת בקשו לשנות את המיקום לדירה עם אויר טוב יותר, מרן סרב אע"פ שבעה"ב הסכים, ומטעם שאמרו חז"ל "לעולם אל ישנה אדם מאכסניא של" (כאשר הרבנית היתה בשנת אבל על אמה, מרן לא הסכים לנסוע לצפת, באומרו: לא נוסעים בשנת אבל).

א. כשיוצא לדרך אפילו לנסיעה לעיר סמוכה לוקח עמו את הטלית והתפילין.

עי' מ"ב סי' ק"י סק"כ "נכון לכל ירא שמים בעת יציאתו בדרך שיקח עמו טלית ותפילין שלו אפילו נוסע למקום קרוב ודעתו לחזור היום ובעונותינו הרבים וכו'" אמנם בשנים האחרונות כשנוסע למקום קרוב (כגון מבני ברק לפתח תקוה) לא לוקח וכאשר נוסע לירושלים וכדו' בדר"כ כן לוקח. כשנוסע בחול המועד חוץ לעיר לא נוטל עמו את הטלית.

ב. היקל לצאת לדרך לעיר אחרת אפילו בלילה כי יש אור כמו ביום.

עי' פסחים ב' א' ובתוס' שם ובמג"א סי' ק"י סק"י.

ג. תפילת הדרך (מבני ברק לירושלים) מברך עם שם ומלכות אחר שעברו את לוד.

עי' שו"ע סי' ק"י ס"ז ומ"ב סק"ט.

בשאר דרכים, בודק כשלא רואים בתים ואז מברך תפילת הדרך. ושמעתי ממרן שבצעירותו בעת שלמד בישיבה בעיר פתח תקוה, ה' נוסע מב"ב לפ"ת והסתפק אם לברך תפילת הדרך, ואמר לו על זה מרן החזו"א שכיון שכל נסיעות של היום מיקרי סכנה (עי' מ"ב סי' ק"י סק"ל) א"כ אפשר לנהוג כהט"ז (סי' רי"ט סק"ד) שס"ל שבמקום סכנה אפילו בתוך העיר מותר לומר תפילת הדרך בברכה.

ד. בדרך כלל לא מסמיך ברכה אחרת לתפילת הדרך.

אבל אם אפשר מסמיך, ומ"מ לא מקפיד לקחת מביתו דבר מאכל לאכול ולהסמיך לברכה אחרת, ואמר לי שלא ראה אצל רבותיו זיע"א שנהגו בזה, ורק אם יש ברכה הסמוכה מה טוב אבל אין צריך לטרוח עבור זה, ועי' בשו"ע סי' ק"י ס"ו ומ"ב סק"ז כ"ח.

היו שנים שכמעט כל יום יצא מחוץ לעיר להיות סנדק בברית, ומידי יום היה אומר תפילת הדרך ועם זאת לא הקפיד ליטול מאכל וכדו' אלא היה שוקע בלימוד מתוך גמרא קטנה מתחילת הנסיעה ועד תפילת הדרך ומתפילת הדרך ואחריה עד סיום הנסיעה.

אגב, כאשר מרן היה יוצא מבני ברק לסנדקאות ברחבי ארץ ישראל, כמה פעמים היה אומר את היהי רצון המובא בטור ושו"ע אר"ח סי' ר"ל "הנכנס לכרך אומר יה"ר מלפניך ה' אלוקי שתכניסני לכרך הזה לשלום נכנס בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלוקי שהכנסתני לכרך זה לשלום ביקש לצאת אומר יה"ר מלפניך ה' אלוקי שתוציאני מכרך זה בשלום" ויעו"י במ"ב שם היכן אומרים תפילה זו.

ה. כשאומר תפילת הדרך יוצא מהמכונית ונעמד, ואם א"א לצאת עוצרים ומברך בישיבה. ואם גם זה אין אפשרות מברך בשעת הנסיעה.

עי' שו"ע שם סעיף ד' ובמ"ב סק"א כ"ב כ"ג.

ו. סדר תפילת הדרך. אומר היהי רצון וכו' עד שומע תפילה, ויעקב הלך לדרכו וגו' עד ההוא

(הנהגות אלו מתוך הספר 'אלא ד' אמות של הלכה)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק